

VIHREIDEN NUORTEN YMPÄRISTÖPOLIITTINEN OHJELMA

Hyväksytty liittokokouksessa 25.11.2018

1		
2		
3		
4		
5		
6	Johdanto	2
7	Ekologisesti kestävä yhteiskuntajärjestelmä	3
8	Tavoite 1: Kulutuskulttuurista kestävämpään elämäntapaan	3
9	Tavoite 2: Lineaaritaloudesta kiertotalouteen	5
10	Tavoite 3: Resurssiviisaat yhdyskunnat ja fiksu aluerakenne	7
11	Tavoite 4: Ekologisesti ja sosiaalisesti kestävä ruoantuotanto ja kulutus	9
12	Elinvoimaiset ekosysteemit	11
13	Tavoite 1: Vesistöjen rehevöityminen ja saastuminen kuriin	12
14	Tavoite 2: Ehkäistään maaperän pilaantumista ja köyhtymistä	14
15	Tavoite 3: Suojellaan metsät ja suot	15
16	Tavoite 4: Lisätään lajien suojelun keinoja	17
17	Tavoite 5: Turvataan kaupunkien ja taajamien elinvoimainen luonto	17
18	Elinkelpoinen ilmasto	18
19	Tavoite 1: Ilmastonmuutosta on torjuttava kaikin keinoin	19
20	Tavoite 2: Ilmastonmuutokseen on sopeuduttava	20
21	Tavoite 3: Energiaratkaisujen on oltava päästöttömiä ja kestäviä	21
22	Tavoite 4: Kasvatetaan hiilinieluja ja -varastoja	22
23	Tavoite 5: Turvataan puhdas hengitysilma	23

24	Vihreän ympäristöpolitiikan keinot	23
25	Tavoite 1: Kunnianhimoiset ja oikeudenmukaiset kansainväliset	
26	ympäristötavoitteet ja -sopimukset	24
27	Tavoite 2: EU suunnannäyttävä ympäristöpolitiikan kehittämisessä ja keinojen	
28	käyttöönnotossa	25
29	Tavoite 3: Suomi ympäristöratkaisujen edelläkävijänä	26
30	Tavoite 4: Kansallinen lainsäädäntö ja itsenäinen ympäristöhallinto turvaavat	
31	ympäristön hyvä tilan	27
32	Tavoite 5: Ihmiset osallistuvat kestäväan elämäntapaan ja saavat siihen tukea	
33	paikallisella tasolla	28
34	Tavoite 6: Vaikuttava ympäristökasvatus luo pohjan ympäristötietoiselle	
35	kansalaisuudelle	29

36

37 JOHDANTO

38 Luonto on osa ihmistä ja ihminen on osa luontoa. Tämän asian tunnistaminen tulee
39 olla kaiken ympäristönsuojelun lähtökohtana. Luonnolla on itseisarvo riippumatta
40 sen ihmisille tuottamista hyödyistä. Elämme planeetalla, jonka resurssit ovat
41 rajalliset ja jotka jaamme maapallon muiden eliölajien kanssa. Meidän on
42 kannettava vastuumme ympäristöstä ja tulevaisuudesta. Kaikki poliittiset päätökset
43 tulee tehdä ympäristön kannalta kestäväällä tavalla ja ympäristönsuojelua
44 edistävästi.

45

46 Ympäristöongelmien ratkaisemiseen tarvitaan kaikkia politiikan osa-alueita ja
47 yhteiskunnan eri tasojen toimijoita. Tavoitteena on luoda kestävä yhteiskunta ja
48 maailma, jossa ihmistoiminta on sovitettu maapallon kantokyvyn rajoihin.
49 Ympäristöpolitiikkaan kuuluu niin kestävien yhteiskuntajärjestelmien kehittäminen
50 kuin uhanalaisten ekosysteemien suojeleminen. Ekologisia ongelmia ratkaistaessa tulee
51 kuitenkin aina ottaa huomioon myös sosiaaliset näkökulmat. Laajat ja monisyiset
52 ympäristöongelmat vaativat laajoja ja monialaisia ratkaisuja. Näitä ratkaisuja
53 etsitään myös tässä ohjelmassa, jossa linjataan Vihreiden nuorten
54 ympäristöpolitiikkaa.

55

56 **EKOLOGISESTI KESTÄVÄ YHTEISKUNTAJÄRJESTELMÄ**

57 Ekologisesti kestävä yhteiskuntajärjestelmä toimii maapallon kantokyvyn rajoissa.
58 Tämä tarkoittaa esimerkiksi sitä, että luonnonvarojen kulutus ei saa ylittää niiden
59 luontaista uusiutumismuutosta. Tällä hetkellä yhteiskuntajärjestelmämme ei
60 kuitenkaan huomioi planeettamme kantokykyä. Nykyinen luonnonvarojen
61 lisääntyvään kulutukseen perustuva järjestelmä ei ole kestävällä pohjalla.
62 Yhteiskuntamme haaste on luoda tähän aikaan sopiva järjestelmä, joka ei koettele
63 ekologista kestävyttä.

64

65 Talouskasvu on pitkään tarkoittanut hyvinvoinnin kasvua yhteiskunnassa ja
66 talouskasvua tarvitaan useissa kehittyvissä talouksissa ihmisten perustarpeiden
67 turvaamiseksi. Riittävän elintason saavuttamisen jälkeen talouskasvu ei kuitenkaan
68 automaattisesti lisää hyvinvointia. Talouskasvun tuoma vauraus ei nykyisessä
69 järjestelmässä jakaudu tasaisesti eikä etenkin tarvitseville. Tämän
70 vuoksi nykyinen loputtomaan materiaaliseen kasvuun nojaava järjestelmä ei ole
71 perusteltu ihmisten hyvinvoinnin kannalta. Luonnonvarojen kulutuksen ja
72 talouskasvun välillä on tapahtuva täydellinen irtikykentä tai nykyistä
73 talousjärjestelmää on muutettava siten, että se ei ole riippuvainen luonnonvarojen
74 lisääntyvistä kulutuksesta. Taloudellinen vauraus maiden sisällä ja välillä tulee
75 tasata niin, että saavutamme mahdollisimman suuren hyvinvoinnin ympäristön
76 kantokyvyn rajoissa.

77

78 Kestävän yhteiskuntajärjestelmän luominen on yksi tärkeimmistä keinoista
79 mahdollistaa ihmistoiminnan pysyminen maapallon kantokyvyn rajoissa.
80 Ympäristöongelmien ratkaisemiseksi tarvitaan sekä markkinanohjausta että
81 julkisen vallan suoria ohjauskeinoja. Meidän on luotava yhteiskunta, jossa kuluttajat
82 ja markkinatoimijat ohjataan tekemään vain ympäristön kannalta kestäviä
83 ratkaisuja.

84

85 **TAVOITE 1: KULUTUSKULTTUURISTA KESTÄVÄMPÄÄN ELÄMÄNTAPAAN**

86 Siirryttäessä kulutuskulttuurista kohti kestävämpää elämäntapaa täytyy erottaa, mikä
87 kulutus on välttämätöntä ja mikä ei. Tutkimusten mukaan hyvän elintason
88 saavuttamisen jälkeen kuluttaminen ei enää lisää onnellisuutta tai hyvinvointia.
89 Kulutuskulttuurille olennainen markkinointi luo meille tarpeen kuluttaa yli

90 perustarpeiden ja ympäristön kantokyvyn. Kulutuksen painopistettä tulee siirtää
91 vähemmän materiaa kuluttaviin palveluihin.

92

93 Yksi nykyisen talousjärjestelmän valuvioista on tuottajien hyvin rajallinen vastuu
94 tuotteiden negatiivisista vaikutuksista. Esimerkiksi vaatteiden valmistajat eivät
95 joudu maksamaan pikamuodin aiheuttamasta jätemäärästä, koska kollektiivisesti
96 rahoitettu jätehuolto kantaa kierrättämisestä vastuun. Jos tuotteen koko elinkaaren
97 aiheuttamat kustannukset perittäisiin tuottajalta, muuttuisi tuotannon logiikka
98 rajusti valmistajien joutuessa miettimään tuotteidensa kestävyyttä ja negatiivisia
99 vaikutuksia ympäristöön sekä muulle yhteiskunnalle.

100

101 Vastuu kulutuksen kohtuullistamisesta ei saa olla yksin kuluttajalla.

102 Kansainvälisellä ja valtion tasolla on luotava kestävämpiä rakenteita, taloudellisia
103 ohjauskeinoja ja rajoitteita ympäristölle haitalliselle kulutukselle. Julkisen vallan on
104 ohjattava markkinoita ja asetettava rajat siten, että yksityisiä toimijoita ohjataan
105 kestävään toimintaan. Tukijärjestelmiä pitää uudistaa siten, että ekologisesti
106 tuotettuja tuotteita tuetaan ja epäekologisesti tuotettuja verotetaan. Tuotteiden
107 kuljetuksesta koituvia päästöjä on myös saatava kuriin ja kauppareittejä
108 virtaviivaistettava. Tuotteiden koko elinkaaren vaikutukset on otettava huomioon
109 julkisissa hankinnoissa. Näin ohjataan kulutusta vastuullisempaan suuntaan.

110

111 Ihmisiä on tuettava kestävien kulutusvalintojen tekemisessä. Yrityksiä on
112 veloitettava julkaisemaan tietoa toimintansa ympäristövastuullisuudesta.
113 Ympäristökasvatuksen ja tiedon jakamisen keinoin voidaan myös edistää
114 kestävämpää kulutuskulttuuria.

115

116 Jakamistalous on osa kestäväää talousjärjestelmää ja tehostaa käytössä olevien
117 resurssien tehokkuutta. Jakamistalouden innovaatioita ja nykyisiä palveluja on
118 tuettava ja edistettävä. Jo olemassa olevia jakamistalouden muotoja ovat esimerkiksi
119 kirjastot, yhteiskäyttöautot sekä laadukkaisiin yhteistiloihin perustuvat asumisen
120 muodot.

121

122 Toimenpiteet:

123

- 124 ● Asetetaan tuotteille ympäristön kuormittavuuden mukaan määräytyvä
125 haittavero.
- 126 ● Otetaan talouspoliittisen päätöksenteon välineeksi pelkän BKT-kasvun
127 mittaamisen sijaan ekologista ja sosiaalista tasapainoa korostavia
128 kokonaisvaltaisempia hyvinvoinnin malleja ja mittareita.
- 129 ● Rajoitetaan ympäristölle haitallisten tuotteiden mainontaa
- 130 ● Edistetään tuotantoketjujen läpinäkyvyyttä ja yritysten ympäristövastuuta
131 lainsäädännöllä.
- 132 ● Kehitetään nykyisiä ympäristötiedon välittäjiä, kuten rakennusten
133 energialuokkia ja yhteispohjoismaista Joutsen-ympäristömerkkiä, ja tarpeen
134 mukaan luodaan niiden rinnalle uusia. Yhtenäistetään kansainvälisten
135 ympäristömerkkien kriteeristöjä.
- 136 ● Suunnitellaan tuotteita ja palveluita käytettävyys, kestävyys ja kierrätys
137 edellä.
- 138 ● MIPS (material input per service unit) ja hiilijalanjälki -merkinnät tuotteisiin.
- 139 ● Julkisissa hankinnoissa vahvana kriteerinä tulee olla ympäristöhaittojen
140 minimoiminen.
- 141 ● Kehitetään ja tuetaan uusia ja jo olemassa olevia jakamistaloutta edistäviä
142 julkisia palveluja.
- 143

144 **TAVOITE 2: LINEAARITALOUDESTA KIERTOTALOUTEEN**

145 Nykyinen lineaarinen talousmalli on tullut tiensä päähän uusiutumattomien
146 luonnonvarojen huetessa. Lineaarista taloudesta on siirryttävä kiertotalouteen,
147 jossa raaka-aineet ja tuotteet kiertävät suljetussa kierrossa. Tavoitteena tulee olla
148 järjestelmä, jossa tuotteet suunnitellaan siten, että materiaalit ovat tuotteen
149 elinkaaren loppupäässä eroteltavissa ja jätteen synty on minimoitu. Myös
150 tuotannon sivutuotteet tulee hyödyntää. Esimerkiksi biokiertotalouden
151 kehittäminen maa- ja metsätalouden sekä kotitalouksien sivuvirroista mahdollistaa
152 korkeamman jalostusarvon tuotteiden tuottamisen jätteistä.

153

154 Hallintoalueet toimivat kohtaamisalustana kiertotaloudelle. Nykyisestä
155 sektorikohtaisesta järjestelmästä pitää siirtyä yhtenäiseen aluekohtaiseen
156 järjestelmään, jossa saman alueen eri alojen toimijat hyödyttävät toisiaan. Yhden
157 jäte- ja sivuvirrat ovat toiselle arvokkaita raaka-aineita. Jätteenkäsittelyn

158 järjestämistä on yhtenäistettävä ja keskitettävä tarpeeksi isoille toimijoille, jotta se
159 on mahdollisimman resurssitehokasta.

160

161 Rajalliset raaka-aineet, kuten esimerkiksi harvinaiset maametallit, tulee kierrättää
162 tehokkaasti. Jätteenkäsittelylle on luotava infrastruktuuri, joka tekee kierrätyksestä
163 ja lajittelusta helppoa ja vaivatonta kuluttajalle. Jätteenkäsittelymenetelmiä on koko
164 ajan kehitettävä ja pyrittävä kierrätysasteen nostamiseen. Jätehuollossa on
165 noudatettava jätelaissa vahvistettua eurooppalaista jätehierarkiaa, jonka viisi eri
166 vaihetta ovat: a) ehkäiseminen, b) valmistelu uudelleenkäyttöön, c) kierrätys, d)
167 muu hyödyntäminen, esimerkiksi energiana, sekä e) loppukäsittely.

168

169 Ravintoaineiden häiriintyneet kierrot muodostavat vakavan ympäristöongelman,
170 kun esimerkiksi fosforin loppuminen uhkaa ravinnontuotantoa ja tehomaaatalouden
171 lannoitteet rehevöittävät luontoa. Ravinnekiertoja tulee kehittää suljetummiksi ja
172 arvokkaita ravinteita on otettava talteen nykyistä paremmin.

173

174 Toimenpiteet:

175

- 176 ● Tuottajien tulee laatia elinkaariarviointi tuotteistaan.
- 177 ● Vastuutetaan tuotteiden valmistajat tuotteiden loppusijoituksesta sekä
178 ympäristökuormituksesta.
- 179 ● Yhtenäistetään ja keskitetään Suomen jätteenkäsittelyjärjestelmää siten, että
180 julkiset toimijat vastaavat resurssitehokkaan jätteenkäsittelyn
181 järjestämisestä.
- 182 ● Lisätään ihmisten tietoa kierrätyksestä tiedotuksen ja ympäristökasvatuksen
183 avulla.
- 184 ● Kannustetaan kierrätykseen luomalla panttijärjestelmiä uusille
185 tuoteryhmille.
- 186 ● Lisätään kierrätyspisteiden määrää julkisilla paikoilla ja tuodaan
187 kierrätyspisteet lähelle kuluttajia.
- 188 ● Syntypaikkalajittelun tehostamisen lisäksi on otettava käyttöön mekaanisen
189 erottelun menetelmiä jätteenkäsittelylaitoksissa.
- 190 ● Kehitetään rakentamisen, kaivosteollisuuden ja muun teollisuuden
191 jätemäärien säätelyä taloudellisin ohjaukekeinoin ja julkisen sääntelyn avulla.

- 192 ● Rakennuksiin ja rakentamiseen liittyvissä hankinnoissa on kriteerinä oltava
193 rakennusmateriaalien uusiokäyttömahdollisuus.
- 194 ● Huomioidaan kiertotalousajattelua julkisissa hankinnoissa.
- 195 ● Kehitetään jätevedenpuhdistuksen prosesseja siten, että ravintoaineita
196 saadaan tehokkaasti hyötykäyttöön.
- 197 ● Kehitetään ja suunnitellaan teollisuusalueita kiertotaloutta hyödyntäviksi
198 teollisiksi symbiooseiksi, jossa sivuvirrat ja hukkalämmöt otetaan tehokkaasti
199 käyttöön.
- 200 ● Tuetaan kiertotaloutta edistävää tutkimusta ja otetaan käyttöön
201 kiertotalouden uusia teknologioita.
- 202

203 **TAVOITE 3: RESURSSIVIISAAT YHDYSKUNNAT JA FIKSU ALUERAKENNE**

204 Hyvä yhdyskuntasuunnittelu mahdollistaa kestäväen elämäntavan kaikille ja luo
205 rakenteita jotka kannustavat kestäviin valintoihin. Kaupungistuminen on globaali
206 megatrendi, joka johtuu talouden rakennemuutoksesta. Kaupunkien tekemillä
207 ratkaisuilla on merkittävä rooli ilmastonmuutoksen torjunnassa ja siihen
208 sopeutumisessa sekä ympäristöongelmien ratkaisemisessa. Jo nyt yli puolet
209 maailman väestöstä asuu urbaaneilla alueilla ja suurin osa vuoden 2050 urbaanista
210 infrastruktuurista on vielä rakentamatta.

211

212 Rakennettua ympäristöä pitää kehittää ekologinen ja sosiaalinen kestävyys edellä.
213 Tiivis, joukkoliikenteeseen tukeutuva rakentaminen mahdollistaa miellyttävän
214 elämän palveluiden äärellä, uusien ratkaisujen tehokkaan käyttöönoton,
215 ympäristön kannalta tehokkaan liikenteen ja säästää viheralueita verrattuna
216 hajautuneeseen rakentamiseen. Liikkumismuotojen pitää muodostaa toisiaan
217 tukeva liikennejärjestelmä, jonka ansiosta matkustaminen määränpäähän
218 yhdistämällä eri kulkuneuvoja onnistuu vaivattomasti. Älykkäästi suunniteltu
219 liikenne vähentää päästöjä ja liikenteessä kulutettua aikaa. Liikenteen tulee
220 perustua mahdollisimman pitkälle kestäviin liikennemuotoihin, eli kävelyyn,
221 pyöräilyyn ja julkiseen liikenteeseen. Pyöräilyn ja kävelyn edistämällä on useita
222 positiivisia vaikutuksia koskien esimerkiksi kansanterveyttä, ympäristön tilaa ja
223 viihtyisyyttä.

224

225 Harvaan asutuilla alueilla tulee tukea omavaraisuutta esimerkiksi lähienergian
226 muodossa ja erilaisten jakamispalveluiden käytössä. Maakuntakeskusten kasvua

227 tulee tukea, sillä kaupunkialueiden tasaisempi kasvu mahdollistaa
228 resurssitehokkaan ja harkitusti suunnitellun kaupunkikehityksen.

229

230 Kestävä rakentaminen edellyttää, että kiinnitetään huomioita rakennusten
231 käyttöikään, rakennusmateriaalien uusiokäyttöön, rakennusten kestävyys- ja
232 terveellisyys sekä koko elinkaaren aikaisiin ilmasto- ja ympäristövaikutuksiin.
233 Puurakentamisen esteet on poistettava ja puukerrostalojen rakentamista edistettävä
234 paljon nykyistä enemmän.

235

236 Toimenpiteet:

237

- 238 ● Rajoitetaan fossiilisista lähteistä tuotettujen, ympäristölle haitallisten
239 materiaalien käyttöä, tavoitteena näistä materiaaleista kokonaan
240 luopuminen.
- 241 ● Edistetään puurakentamista kaavamääräyksillä sekä lisäämällä koulutusta ja
242 tutkimusta.
- 243 ● Rakentamisessa asetettua rakennuksen suunniteltua käyttöikää tulee
244 merkittävästi pidentää, tavoitteena elinkaareltaan rajoittamattomat
245 rakennukset ja rakenneratkaisut.
- 246 ● Edistetään energiatehokkuuden lisäämistä ja kaukolämmön käyttöä, sekä
247 energiatehokkuutta korjausrakentamisessa lainsäädännön ja tukien avulla.
248 Energiaremonttien yhteydessä pidetään huoli, ettei rakennuksen
249 elinkaari päästöt lisääny tai käyttäjien terveys vaarannu.
- 250 ● Asuntojen lämmöneristystä ja energiatehokkuutta edistäviä remontteja sekä
251 öljylämmityksestä pois siirtymistä tulee tukea.
- 252 ● Uusia asuntoja tulee rakentaa ensisijaisesti olemassa olevan rakenteen sisään
253 täydennysrakentamalla.
- 254 ● Edistetään julkisten tilojen iltakäyttöä ja helpotetaan toimistojen ja
255 liiketilojen muuttamista asuinkäyttöön, jotta rakennusten käyttöaste olisi
256 korkeampi
- 257 ● Asuminen pitää suunnitella kestävien liikkumismuotojen varaan ja matkojen
258 pituus minimoiden. Valtionhallinnon tulee laatia ohjeistus hyväksyttävästä
259 joukkoliikenteen minimipalvelutasosta eri tyyppisillä alueilla.
- 260 ● MAL-sopimuskausia tulee pidentää ja sitoa osaksi pitkän aikavälin
261 valtakunnallista liikennejärjestelmäsuunnitelmaa.

- 262 ● Valtionhallinnon tulee aktiivisesti kehittää kaupungeissa sijaitsevia
263 maaomistuksiaan asumisen, työpaikkojen ja palveluiden luomiseksi.
- 264 ● Suomeen tulee kehittää maanlaajuinen avoimiin rajapintoihin perustuva
265 lippujärjestelmä ja reittiopas, joka integroi kaikki liikennemuodot samaan
266 sovellukseen.
- 267 ● Valtionhallinnon tulee kaupunkiseuduilla rahoittaa ainoastaan kestävien
268 liikennemuotojen kehittämistä sekä välttämättömiä valtakunnallisia
269 liikennehankkeita.
- 270 ● Kaupunkiseutujen raideliikennettä tulee kehittää voimakkaasti ja
271 pienempien paikkakuntien välistä raideliikennettä on tuettava jo
272 olemassaolevilla ratayhteyksillä.
- 273 ● Kaukojuna liikenteen runkoreitit tulee kehittää suurnopeusjunille sopiviksi ja
274 valtion tulee tukea raideliikenteen kehittämistä.
- 275 ● Kaupunkien on laadittava pyöräilyn kokonaissuunnitelma ja rakennettava
276 yhtenäinen pyöräreittiverkosto, joka yhdistää taajamat toisiinsa.
277 Liikennehallinnon on aktiivisesti tuettava kuntia tavoitteen saavuttamisessa.
- 278 ● Fossiilisten polttoaineiden käyttöä liikenteessä on korvattava sähkövoiman ja
279 biopolttoaineiden käytöllä.
- 280 ● Sähköautojen latauspaikkaverkoston laajentamista tulee tukea.
- 281 ● Kotimaan lentokenttien valtiontuki on lopetettava muilta paitsi pohjoisen
282 Suomen alueelta.
- 283 ● Luovutaan rakentamisen pysäköintinormeista ja siirrytään
284 markkinaehtoiseen pysäköintipolitiikkaan.

285 **TAVOITE 4: EKOLOGISESTI JA SOSIAALISESTI KESTÄVÄ** 286 **RUOANTUOTANTO JA KULUTUS**

287 Maailman ruoantuotannon tila on hälyttävä. Riippuvuus fossiilisista polttoaineista,
288 viljelykelpoisen maan riittämättömyys, ilmastonmuutos, biopolttoaineiden viljelyn
289 lisääntyminen sekä kauppaa vääristävät tuet ja rajoitukset ovat kaikki osasyitä
290 globaalin ruoantuotannon ongelmiin.

291
292 Tällä hetkellä maatalouden kasvihuonekaasupäästöt ovat 20 prosenttia Suomen
293 päästöistä ja globaalisti noin 30 prosenttia. Ruoantuotannon suuri hiilijalanjälki
294 johtuu pääosin eläintuotannosta, joka vaatii suuria määriä maapinta-alaa ja
295 aiheuttaa metaani- ja hiilidioksidipäästöjä. Muita maatalouden aiheuttamia

296 ympäristöongelmia ovat hiilinielujen ja -varastojen pieneneminen, maaperän
297 köyhtyminen, korkea vedenkulutus, lannoitteista aiheutuvat päästöt ja vesistöjen
298 rehevöityminen. Maapallon maapinta-alasta noin 38 prosenttia on
299 maataloustoiminnan käytössä. Vaikka ruokaa tuotetaan määrällisesti riittävästi
300 koko maapallon ihmisten tarpeisiin, näkee noin 800 miljoonaa ihmistä nälkää.
301 Ruoantuotannossa tulee huomioida ympäristövaikutusten lisäksi myös globaali
302 tasa-arvo ja sosiaalinen kestävyys.

303 Ruoantuotannon eettiset ja ekologiset ongelmat tuotantomaisissa tulee tiedostaa.
304 Maailmankaupan tulee turvata yhtäläiset mahdollisuudet kaikille
305 maataloustuotteiden tuottajille. Ruokaa tulee tuottaa siellä, missä se on
306 resurssitehokkainta ja maailmankaupan vääristäviä tukia on purettava.

307

308 Maatalouden hiilensidontaa on parannettava uusilla menetelmillä ja ruokaa on
309 tuotettava mahdollisimman ympäristö- ja eläinystävällisesti. Ruoankulutuksen
310 ilmasto vaikutuksia voidaan tehokkaimmin vähentää suosimalla kasviperäistä
311 ruokaa ja minimoimalla hävikkiä. Kuljetusten ja pakkausten ympäristövaikutukset
312 ovat pieniä verrattuna ruoantuotantoon. Eläinperäisten tuotteiden kulutuksesta on
313 pyrittävä mahdollisuuksien mukaan eroon kokonaan ja kotimaista eläintuotantoa
314 ohjattava tehokkaasti eettisempään, resurssiviisaampaan ja ravinnekiertoa
315 tehostavaan suuntaan. Eläimiä on kohdeltava itseisarvoisina olentoina, joille
316 turvataan oikeus hyvään elämään ja lajinmukaisten käyttäytymistarpeiden
317 toteuttamiseen.

318

319 Suomen tulee pyrkiä ekologisen ja eettisen ruoantuotannon edelläkävijäksi.
320 Kotimaisen, kestävä ja kasvispohjaisen ruoan osuutta ruokavaliossa on edistettävä.
321 Kestävä kasvisruoka on terveellistä, eettistä, ekologista ja ilmastoystävällistä. Se
322 edistää myös huoltovarmuutta ja ruokaturvaa. Maataloudesta aiheutuu Suomessa
323 nykyisin noin puolet sekä fosforin että typen kuormasta, joka päättyy Itämereen
324 ihmistoiminnan seurauksena. Rehevöittäminen on saatava kuriin ja ravintoaineet
325 paremmin kiertoon.

326

327 Ruoantuotannon turvaamiseksi on myös pidettävä huolta pölyttäjästä.
328 Kulttuurimaisemien, kuten niittyjen suojelu ja hyönteismyrkkyjen käytön
329 vähentäminen maataloudessa ovat tärkeitä keinoja pölyttäjäien suojelemiseksi.

330

331 Toimenpiteet:

332

- 333 ● Luodaan järjestelmä hävikkiruuan kierrättämiseen ja hyödyntämiseen.
- 334 Järjestelmän luomisen jälkeen kaupat ja ravintolat veloitetaan
- 335 osallistumaan hävikkiruuan hyödyntämiseen ja kierrättämiseen.
- 336 ● Edistetään ilmastovastuullista ruokakulttuuria, esim. kaupunkiviljelyn,
- 337 korttelikeittiöiden, ruokapiiritoiminnan ja kumppanuusmaatalouden sekä
- 338 koulujen kummitilatoiminnan keinoin.
- 339 ● Asetetaan ilmastopäästöihin perustuva kansallinen lihavero ja edistetään
- 340 lihaveron käyttöönottoa myös EU:ssa.
- 341 ● Lakkautetaan eläintuotannon maataloustuet ja tuetaan eläintuottajien
- 342 siirtymistä kasviproteiinien tuotantoon.
- 343 ● Myönnetään maataloustukia eettiselle, kestäväälle ja kasvispainotteiselle
- 344 ruoantuotannolle.
- 345 ● Tuetaan maatilojen tuottamia ekosysteemipalveluja, kuten hiilinieluja,
- 346 puhtaan veden lähteitä, ravinteiden kierrätystä, pölytystä ja luonnon
- 347 monimuotoisuuden edistämistä.
- 348 ● Tuetaan kotimaisia, ekologisia kasviproteiinien tuotannon innovaatioita ja
- 349 edistetään myös niiden vientiä ulkomaille.
- 350 ● Julkisissa hankinnoissa tulee lisätä kotimaisen lähi- ja luomuruoan osuutta ja
- 351 painottaa elintarvikkeiden ympäristöystävällisyyttä ja reilua kauppaa.
- 352 ● Tehdään kasvisruoasta oletusvaihtoehto kaikessa julkisen puolen
- 353 ruokailussa.
- 354 ● Edistetään ja suositaan viljelyskasvien geneettistä monimuotoisuutta
- 355 vaihtelevassa ilmastossa.
- 356 ● Lisätään neuvontaa sekä palko- ja muiden proteiinipitoisten kasvien viljelyä
- 357 ja jalostusta elintarvikkeiksi.
- 358 ● Edistetään lihalle vaihtoehtoisten valkuaisen lähteiden tutkimusta, tuotantoa
- 359 ja käyttöä.
- 360 ● Edistetään ruoan tarjontaa ja viljelyä satokausien mukaisesti.
- 361 ● Edistetään tuotteiden myyntiä uudelleen käytettäviin pakkauksiin
- 362 joustavammalla sääntelyllä.

363 **ELINVOIMAISET EKOSYSTEEMIT**

364 Luonnolla on ihmisestä riippumaton itseisarvo. Luonnon monimuotoisuuden
365 väheneminen on ilmastomuutoksen ohella maailman suurin ympäristöongelma.

366 Elinvoimaiset ekosysteemit ovat edellytys kaikelle elämälle tällä planeetalla.
367 Ihminen aiheuttaa nykyisellä toiminnallaan ekosysteemien, eliölajien sekä
368 geneettisen monimuotoisuuden köyhtymistä muun muassa pirstomalla
369 elinympäristöjä.
370 Luonnon monimuotoisuuden säilyminen vaikuttaa myös ekosysteemien kykyyn
371 tuottaa ihmisille välttämättömiä ekosysteemipalveluja, kuten puhdasta vettä ja
372 ilmaa, ravintoa ja tärkeitä materiaaleja. Luonnon monimuotoisuudella on myös
373 positiivisia vaikutuksia ihmisen fyysiseen ja psyykkiseen terveyteen.

374

375 Yleiset toimenpiteet luonnon monimuotoisuuden turvaamiseksi:

376

- 377 ● Turvataan luonnon monimuotoisuus YK:n biodiversiteettisopimuksen
378 tavoitteiden mukaisesti.
- 379 ● Tunnustetaan olemassaolevien suojelualueiden merkitys ja turvataan niiden
380 säilyminen myös tulevaisuudessa.
- 381 ● Tehdään uusien kansallispuistojen perustamisesta pitkän aikavälin strategia,
382 jota voidaan toteuttaa suunnitelmallisesti hallituskausien yli.
- 383 ● Uudistetaan ympäristönsuojelulaki velvoittamaan ekologinen kompensatio
384 luonnon monimuotoisuutta heikentäviltä toimilta, jottei ekosysteemien tila
385 kokonaisuudessaan heikentyisi. Ekologista kompensatiota ei kuitenkaan
386 tule käyttää olemassa olevien luonnonsuojelualuiden osalla, sillä ne on
387 säilytettävä koskemattomina.
- 388 ● Kohdennetaan aktiivisia suojelu- ja hoitotoimia luonnon monimuotoisuuden
389 kannalta arvokkaimmille ydin- ja yhteysalueille. Luonnonsuojelun ydin- ja
390 yhteysalueiden määrittely tuodaan selkeästi ja maakuntia velvoittavasti
391 valtakunnallisiin alueidenkäyttötavoitteisiin (VAT).
- 392 ● Kielletään malmien etsintä kansallispuistoissa ja luonnonsuojelualueilla.
393 Malminetsintä on suojelualueilla tarpeetonta, koska kaivostoiminta niillä on
394 kiellettyä.

395

396 **TAVOITE 1: VESISTÖJEN REHEVÖITYMINEN JA SAASTUMINEN KURIIN**

397 Rehevöityminen uhkaa Suomen vesistöjen monimuotoisuutta ja virkistyskäyttöä.
398 Vesistöjen rehevöityminen aiheutuu maa- ja metsätalouden hajakuormituksesta
399 sekä tehtaiden ja laitosten pistekuormituksesta.

400

401 Maa- ja metsätalouden fosfori- ja typpipitoiset ravinteet sekä eloperäiset ainekset
402 valuvat vesistöihin aiheuttaen rehevöitymistä niin sisävesillä kuin Itämeressäkin.
403 Suurimpia typen ja fosforin päästölähteitä ovat asutus, maa- ja metsätalous sekä
404 ilmaperäiset laskeumat. Vesistöjen rehevöityminen vapauttaa lisää fosforia
405 maaperästä, mikä pahentaa tilannetta edelleen. Rehevöityminen johtaa runsaisiin
406 leväsiintymiin, pohjien happikatoon, muutoksiin eliöyhteisöissä ja lajiston
407 yksipuolistumiseen.

408

409 Vesistöjen saastumista aiheutuu myös teollisuuden onnettomuuksien ja
410 virhearvioinnin seurauksena. Tiukka ympäristövalvonta ja toimiva
411 ympäristöhallinto ennaltaehkäisevät huolimattomuudesta tai
412 välinpitämättömyydestä aiheutuvia onnettomuuksia.

413

414 Itämeren rehevöitymisen ja saastumisen ehkäisemiseksi tarvitaan kansainvälistä
415 yhteistyötä. Itämeren suojelukomission HELCOM:in ja EU:n kautta tehdään paljon
416 merkittävää työtä Itämeren tilan parantamiseksi. Suomessa suurimmat haasteet
417 liittyvät maatalouden hajakuormituksen vähentämiseen ja typenpoistoon
418 yhdyskuntajätevesistä.

419

420 Toimenpiteet:

421

- 422 ● Ehkäistään piste- ja hajakuormitusta jo niiden alkulähteiltä.
- 423 ● Panostetaan suojavaikkeisiin peltojen ja vesistöjen välille.
- 424 ● Edistetään hulevesien hallintaa kaupungeissa osana vesistöjen suojelua,
425 ilmastomuutokseen sopeutumista ja kaupunkien vihersuunnittelua.
- 426 ● Suositetaan luonnonperäisiä lannoitteita keinolannoitteen sijaan.
- 427 ● Kunnostetaan pahasti rehevöityneitä vesistöjä.
- 428 ● Edistetään tiukkoja päästörajoitteita kansainvälisissä sopimuksissa ja
429 direktiiveissä Itämeren rannikkokaupungeille.
- 430 ● Otetaan käyttöön tehostettu typenpoisto kaikissa Suomen
431 rannikkokaupunkien jätevedenpuhdistamoissa.
- 432 ● Kehitetään ja otetaan käyttöön uusia jätevedenpuhdistusteknologioita
433 ravinteiden, muiden kemikaalien ja mikromuovien poiston tehostamiseksi.
- 434 ● Luovutaan avohakkuista vesien- ja ilmastonsuojelun edistämiseksi.

- 435 ● Rajoitetaan meriliikenteen pakokaasujen typpipäästöjä eikä rakenneta uusia
436 laivaväyliä Itämerelle.
- 437 ● Lisätään öljyntorjuntayksiköiden määrää Itämerellä.
- 438 ● Varmistetaan pohjavesien suojelusuunnitelmilla ja -toimenpiteillä puhtaan
439 juomaveden riittävyys.

440 **TAVOITE 2: EHKÄISTÄÄN MAAPERÄN PILAANTUMISTA JA** 441 **KÖYHTYMISTÄ**

442 Tehomaataloudessa käytetyt keinolannoitteet aiheuttavat maaperän köyhtymistä,
443 mikäli ravinteiden palautumisesta maaperään ei pidetä huolta. Maaperän
444 köyhtyminen haittaa maataloutta ja on uhka ruoantuotannolle.

445

446 Suomessa on arviolta noin 23 000 pilaantunutta maa-aluetta. Pilaantuneella alueella
447 on ihmisen toiminnan seurauksena haitallisia aineita, jotka aiheuttavat merkittävää
448 riskiä ympäristölle tai ihmisten terveydelle. Haitallisten aineiden joutuminen
449 maaperään tapahtuu erilaisten onnettomuuksien, vahinkojen tai pitkän ajan
450 kuluessa tapahtuneiden vähittäisten päästöjen seurauksena. Aineet saattavat
451 kulkeutua maaperästä edelleen pohjaveteen ja vesistöihin. Pilaantuneita maaperiä
452 hoidetaan yleensä poistamalla mekaanisesti saastunut maa. Luonnonmukaisia
453 keinoja, kuten biopuhdistusta hyödyntäen voidaan kuitenkin puhdistaa
454 pilaantuneita maaperiä kasvien ja mikrobien avulla.

455

456 Maaperän ja vesistöjen happamoitumista aiheutuu energiantuotannosta ja
457 teollisuuden sekä liikenteen polttoaineista vapautuvista oksideista, kuten
458 rikkidioksidista. Maaperän typpimäärää nostavat myös lannoitteet. Maaperän
459 happamoituminen vaurioittaa useita kasveja. Suurin osa Suomen happamasta
460 laskeumasta tulee Suomen rajojen ulkopuolelta.

461

462 Toimenpiteet:

463

- 464 ● Ennaltaehkäistään maaperän pilaantumista tehokkaalla riskienhallinnalla.
- 465 ● Kunnostetaan pilaantuneet maa-alueet.
- 466 ● Maanviljelyssä tulee huomioida maaperän kunnon parantaminen
467 palauttamalla ravintoaineita maaperään.

- 468   • Saastuneiden maaperien kunnostuksessa tulee ottaa käyttöön biologisia
469   menetelmiä, kuten biopuhdistusta.
- 470   • Happamoitumista on ehkäistävä teollisuuden päästöjä puhdistamalla ja
471   happaman laskeuman määrää on pyrittävä vähentämään kansainvälisin
472   sopimuksin ja rajoittein.
- 473

474 **TAVOITE 3: SUOJELLAAN METSÄT JA SUOT**

475 Suomen metsäluonto on uhattuna. Tehometsätalous on suurin syy metsiemme
476 monimuotoisuuden hupenemiseen. Tällä hetkellä noin kolmannes kaikista
477 uhanalaisista lajeista on metsälajeja. Kangasmetsien luontotyypeistä lähes kaksi
478 kolmannesta on uhanalaisia ja lähes kaikki lehtoluontotyypit ovat myös uhanalaisia.

479

480 Metsätalouden toimenpiteet ovat vähentäneet tiettyjen elinympäristöjen, kuten
481 vanhojen metsien määrää ja heikentäneet niiden laatua. Tehometsätalouteen
482 kuuluvat avohakkuut eivät myötäile luonnonmukaista metsien uusiutumista ja
483 heikentävät metsiemme monimuotoisuutta. Ne vähentävät myös metsiemme
484 monikäyttöä. Uudistus- ja kunnostusojitukset muuttavat metsien vesitaloutta ja
485 vedenkiertoa, aiheuttavat ylimääräisten ravinteiden valumista vesistöihin ja
486 tuhoavat soisia luontotyypppejä, kuten uhanalaisia runsaspuustoisia korpia.
487 Kestävän metsätalouden tukijärjestelmä Kemera on uudistettava, jotta se vastaa
488 paremmin metsäluonnon suojelun tarpeeseen. Yksityisten metsien vapaaehtoisen
489 suojelun ohjelmaa METSOa tulee laajentaa ja kehittää tehokkaammaksi. Julkisesti
490 kerätty metsätieto tulee olla yhteiskunnan, erityisesti ympäristöhallinnon ja
491 tutkijoiden hyödynnettävissä.

492

493 Suomen alkuperäisistä soista alle puolet ovat enää luonnontilaisia metsätalouden
494 ojitustoimenpiteiden vuoksi. Kolmasosa soiden ojituksista on todettu taloudellisesti
495 hyödyttömiksi. Noin puolet suoluontotyypeistämme ovat uhanalaisia. Eniten
496 uhanalaistuneet ovat korpiset, lettoiset ja lähteiset tyyppit.

497

498 Toimenpiteet:

499

- 500   • Suojellaan vanhat metsät ja turvataan lahopuiden määrä metsissä.

- 501 ● Uudistetaan metsälakia siten, että metsätalous on ekologisesti kestävä ja
502 monimuotoisuutta säilyttävää.
- 503 ● Luovutaan energiaturpeen tuotannosta vuoteen 2025 mennessä eikä raivata
504 enää uusia alueita tuotantoalueiksi.
- 505 ● Muutetaan metsätalouskäytössä olevien turvemaiden uudis- ja
506 kunnostusojitukset luvanvaraisiksi ja edellytetään suunnitelma riittävistä
507 toimista ravinteiden ja kiintoaineen pääsyn estämisestä vesistöihin.
- 508 ● Metsätalouden ympäristötukia pitää ohjata etenevissä määrin soiden
509 ennallistamistöihin sekä runsaspuustoisten korpien suojelusta aiheutuviin
510 kuluihin.
- 511 ● Siirrytään avohakkuista jatkuvapeitteisen metsänkasvatuksen menetelmiin
512 valtion metsien hoidossa ja lisätään metsänomistajien ohjausta luonnon
513 monimuotoisuutta ylläpitävän metsänkäsitteilyn yleistämiseksi.
- 514 ● METSO -ohjelmaa tulee laajentaa koskemaan kaikkia elinympäristötyyppejä
515 ja sen rahoitusta on lisättävä merkittävästi.
- 516 ● Kasvatetaan valtion metsien keski-ikä ja kartoitetaan sekä suojellaan kaikki
517 METSO-ohjelman luonnontieteellisten valintaperusteiden arvoluokkien I ja II
518 mukaiset metsät luonnonsuojelullisesti toimivina kokonaisuuksina.
- 519 ● Lakkautetaan luonnolle haitalliset tuet, kuten kunnostusojitusten tuet, ja
520 kohdennetaan ne uudelleen Kemera:n ympäristötukeen sekä metsäluonnon
521 hoitohankkeisiin.
- 522 ● Valtion metsäkeskusten keräämän metsätietojärjestelmän tiedot on
523 vapautettava avoimesti kaikkien saataville.
- 524 ● Arvokkaiden kohteiden säilymisen ja metsälain noudattamisen seuranta on
525 siirrettävä metsäkeskuksilta riippumattoman arvioijan, kuten alueellisen
526 ympäristöviranomaisen tehtäväksi.
- 527 ● Energiapuun ja biomassan korjuulle metsistä on luotava Euroopan unionin
528 laajuiset kestävyyskriteerit.
- 529 ● Vältetään metsien liikalannoitusta rehevöittävien vaikutusten
530 minimoimiseksi.
- 531 ● Toteutetaan laajamittainen suoluonnon ennallistamisohjelma.
- 532 ● Soidensuojelualueverkostoa on täydennettävä erityisesti Etelä-Suomessa.
- 533

534 TAVOITE 4: LISÄTÄÄN LAJIEN SUOJELUN KEINOJA

535 Ihminen on toiminnallaan aiheuttanut kuudennen sukupuuttoaalton. Suurimmat
536 syyt eliölajien sukupuutolle ovat elinympäristöjen muutos, pirstoutuminen ja
537 häviäminen, ylikalastus merissä sekä tulokas- ja vieraslajit. Ilmastonmuutos
538 kiihdyttää useita edellä mainituista prosesseista.

539

540 Suomessa on arvioitu olevan noin 45 000 eliölajia, joista yli puolet on puutteellisesti
541 tunnettuja. Erityisesti selkärangattomia, sieniä, sammalia, jäkäliä ja vesieliöitä
542 tunnetaan huonosti. Lajien uhanalaisuuden ja elinympäristöjen suojelu tarpeen
543 arviointi on jäänyt puutteelliseksi, sillä lajien kartoitus ei ole ollut kattavaa.

544 Suomessa joka kymmenes laji on uhanalainen ja luontotyypeistä puolet on todettu
545 uhanalaisiksi. Uhanalaisimpiin luontotyyppeihin kuuluvat perinnebiotoopit ovat
546 vähentyneet radikaalisti viimeisen 50 vuoden aikana maataloudessa tapahtuneiden
547 muutosten ja perinnemaisemien umpeutumisen seurauksena.

548

- 549 ● Rahoitetaan uhanalaisten lajien levinneisyyden ja ekologian
550 selvittämistä ja varmistetaan lajitietokeskuksen riittävä rahoitus.
- 551 ● Toteutetaan uhanalaisten lajien suojelun toimenpideohjelman toimet.
- 552 ● Helpotetaan vapaaehtoisten tekemien lajihavaintojen
553 luonnonsuojelukäyttöä kehittämällä tietojärjestelmiä ja yhteistyötä
554 viranomaisten kanssa
- 555 ● Tehostetaan perinnebiotooppien suojelua.
- 556 ● Lisätään sisävesialueiden suojelua niiden monimuotoisuuden
557 säilyttämiseksi.
- 558 ● Uudistetaan vesivoimayhtiöiden ympäristö- ja kalatalousvelvoitteet ja
559 laitetaan ne täytäntöön voimaloiden aiheuttamien ympäristöhaittojen
560 kompensoimiseksi.
- 561 ● Ehkäistään uusien vieraslajien leviämistä ja pyritään minimoimaan
562 vakiintuneiden vieraslajien haittavaikutuksia.

563 TAVOITE 5: TURVATAAN KAUPUNKIEN JA TAAJAMIEN ELINVOIMAINEN 564 LUONTO

565 Luonnon monimuotoisuuden turvaaminen kuuluu myös taajama- ja
566 kaupunkialueille. Monimuotoisuus ja lajien liikkuminen edellyttää kattavia ja
567 yhtenäisiä viheralueverkostoja. Perusverkoston kaupunkiluonnolle muodostavat
568 kaupunginosapuistot ja kaupunkimetsät. Viherinfrastruktuurilla ja

569 kaupunkipuistoja villiinnyttämällä voidaan myös lisätä monimuotoisuutta
570 kaupungeissa. Monimuotoinen kaupunkiluonto tukee myös ihmisten terveyttä.
571 Luonnossa liikkumisella ja erilaisille mikrobikannoille altistumisella on tutkitusti
572 positiivisia vaikutuksia stressin lievittämisessä ja verenpaineen alentamisessa sekä
573 allergioiden ja autoimmuunisairauksien vähenemisessä. Monimuotoinen ja riittävä
574 luontoympäristö tulee taata kaikille taajamista suuriin kaupunkeihin myös
575 kaupungistumisen ja maankäytön muutospaineen edetessä.

576

577 Toimenpiteet:

578

- 579 ● Asemakaavoissa täytyy turvata arvokkaat luontokohteet ja -alueet sekä
580 yhteydet viheralueiden välillä.
- 581 ● Kaupunkien keskusta-alueista vähintään 10 % maapinta-alasta on oltava
582 viheralueita tai veden läpäiseviä pintoja. Keskusta-alueen ulkopuolella
583 osuuden on oltava suurempi.
- 584 ● Edellytykset lajien liikkumisen ja säilymisen kannalta turvataan
585 viherkäytävillä ja tarvittaessa viherrakentamisella.
- 586 ● Edistetään hankkeita, joissa asukkaat pääsevät itse suunnittelemaan tulevaa
587 kotiaan ja elinympäristöään.
- 588 ● Edistetään kaupunkiviljelyä kaupunkilaisten luontokokemusten lisäämiseksi.
589 Perustetaan kaupunkialueille lisää ryhmäpuutarha-alueita ja viljelypalstoja.
- 590 ● Edistetään vertikaalista ja horisontaalista viherinfrastruktuuria, kuten
591 esimerkiksi viherkattoja ja -seiniä.
- 592 ● Ehkäistään uusien vieraslajien leviämistä ja pyritään minimoimaan
593 vakiintuneiden vieraslajien haittavaikutuksia.
- 594 ● Kaupunkien vihersuunnittelussa vieraslajien käyttöä tulee välttää.
- 595 ● Kaupunkimetsien metsienkäsittelyä muutetaan luonnonmuokkaisemmaksi
596 biodiversiteetin turvaamiseksi esimerkiksi jättämällä metsiin enemmän
597 lahopuuta.
- 598 ● Kaupunkiluontoa tulee hoitaa virkistys- ja opetuskäyttöä ajatellen.

599

600 **ELINKELPOINEN ILMASTO**

601 Ilmastonmuutos on yksi aikamme suurimmista ja vaikeimmista

602 ympäristöongelmista. Maapallon keskilämpötilan nopea nousu saattaa ajaa

603 ilmastosteemin kriittisten kynnyksarvojen yli, mitkä käynnistävät uusia ennalta-
604 arvaamattomia muutoksia ympäristön toiminnassa ja saattavat kiihdyttää
605 lämpenemistä entisestään. Ilmastonmuutos tapahtuu niin nopeasti, että useilla
606 kasvi- ja eläinlajeilla tulee olemaan vaikeuksia selviytyä ja niiden riski hävitä
607 sukupuuttoon kasvaa.

608

609 Ilmastonmuutosta ei enää voida täysin pysäyttää, mutta sitä tulee hillitä kaikin
610 keinoin ja sen vaikutuksiin tulee varautua ja sopeutua ajoissa. Ilmastonmuutoksen
611 hillitseminen vaatii kansainvälistä yhteistyötä ja tarvitaan merkittäviä muutoksia
612 niin energiajärjestelmässämme kuin elämäntavassamme. Kasvihuonekaasupäästöjä
613 tulee vähentää radikaalisti ja hiilinieluja sekä -varastoja tulee kasvattaa
614 voimakkaasti.

615

616 Altistuminen pienhiukkaspäästöille ovat vakava uhka ihmisten terveydelle ja
617 luonnolle. Ilmansaasteet on saatava kuriin kaupungeissa.

618 **TAVOITE 1: ILMASTONMUUTOSTA ON TORJUTTAVA KAIKIN KEINAIN**

619 Ilmastonmuutosta on torjuttava kaikin mahdollisin keinoin, jotta maapallon
620 keskilämpötilan nousu saadaan pysäytettyä 1,5: een tai edes 2: een asteeseen.
621 Suomen tulee asettaa kunnianhimoiset päästötavoitteet omille päästöilleen ja ajaa
622 samaa asiaa kansainvälisissä neuvotteluissa.

623

624 Ilmastonmuutosta aiheuttavat kasvihuonekaasupäästöt tulevat suurimmilta osin
625 energiasektorilta, lisäksi päästöjä aiheuttavat maankäytön muutokset ja
626 metsätalous, maatalous, teollisuusprosessit, jätehuolto sekä lentoliikenne ja
627 merenkulku. Päästöttömän energiajärjestelmän kehittämisen lisäksi tarvitaan
628 ilmastonäkökulmaa kulutuksesta ruoantuotantoon. Teknologisten ratkaisujen
629 lisäksi tarvitaan yhteiskunnallista muutosta kohti kestävää elämäntapaa tukevaan
630 yhteiskuntaan, jossa kulutus on kohtuullista ja liikkuminen ja asuminen
631 vähäpäästöistä. Ilmastokasvatus on myös tärkeässä asemassa. Lisäksi hiilinielujen
632 ja -varastojen kasvattaminen on tärkeää, jotta enemmän hiiltä saadaan sidottua
633 ilmakehästä.

634

635

636 Toimenpiteet:

637

- 638 ● Suomen tulee olla hiilineutraali 2030.
- 639 ● Fossiilisista energiantuotantomuodoista on päästävä irti 2035.
- 640 ● Fossiilisen energian ja ympäristölle muuten haitallisista yritystuista tulee
641 luopua 2020 mennessä.
- 642 ● Metsien hakkuita ei tule kasvattaa ja uusia turvekenttiä ei tule avata
- 643 ● Ilmastonmuutoksen torjunta on otettava huomioon kaikilla yhteiskunnan
644 osa-alueilla.
- 645 ● Kaikkien kuntien tulee tehdä oma ilmastostrategia päästöjen vähentämiseksi.
- 646 ● Kulutusta tulee vähentää ja sen tulee pohjautua kiertotalouteen.
- 647 ● Energia on tuotettava päästöttömillä ja kestäväillä tavoilla.
- 648 ● Kulutuksen ja palveluiden päästöt tulee huomioida verotuksessa.
- 649 ● Korkeita päästöjä tuottavaa teollisuutta ja liikkumismuotoja tulee verottaa
650 rajusti.
- 651 ● Sähköverkkoa ja sähkönsiirto mahdollisuuksia on laajennettava Euroopan
652 sisällä.
- 653 ● Hiilinieluja ja -varastoja on kasvatettava.

654 TAVOITE 2: ILMASTONMUUTOKSEEN ON SOPEUDUTTAVA

655 Ilmastonmuutoksen vaikutuksiin on varauduttava kaikkialla yhteiskunnassa.

656 Ilmastonmuutoksen vaikutukset jakautuvat epätasaisesti eri puolille maapalloa.

657 Rikkaiden maiden on kannettava globaalia vastuuta aiheuttamistaan päästöistä
658 tukien köyhien kehittyvien maiden sopeutumista ilmastonmuutokseen.

659 Ilmaston lämpeneminen tulee aiheuttamaan jäätiköiden sulamista, merenpinnan
660 nousua, äärimmäisiä sääolosuhteita ja lisääntyvää kuivuutta, mikä tulee
661 vaikuttamaan ennalta-arvaamattomilla tavoilla miljoonien ihmisten elämään,
662 elinkeinoihin ja terveyteen. Suomessa ilmastonmuutos tulee todennäköisesti
663 lisäämään sademääriä, tulvariskiä, myrskyjä, helleaaltoja ja muita sään
664 ääriolosuhteita. Ilmastopakolaisuuden vaikutukset tulevat näkymään Suomessa.

665 Toimenpiteet:

- 666 ● Erillinen ilmastokatastrofirahasto on perustettava.

- 667 • Toteutetaan päämäärätietoisesti kansallista ilmastomuutoksen
668 sopeutumisen strategiaa ja siinä määriteltyjä sopeutumishankkeita.
- 669 • Uusissa infrastruktuuri- ja rakennushankkeissa on huomioitava
670 ilmastomuutoksen vaikutukset, kuten lisääntyvät sään ääri-ilmiöt.
- 671 • Kasvavaan ilmastopakolaisuuteen on varauduttava sekä edistettävä
672 pakolaisten integraatiota yhteiskuntaan.
- 673 • Kansainvälisissä ilmastoneuvotteluissa on vaadittava enemmän tukea
674 kehittyvien maiden ilmastomuutoksen sopeutumistoimiin.

675 **TAVOITE 3: ENERGIARATKAISUJEN ON OLTAVA PÄÄSTÖTTÖMIÄ JA** 676 **KESTÄVIÄ**

677 Nykyinen yhteiskuntamme on rakennettu fossiilisen energian varaan, mikä on
678 kestävämpiä kuin ilmaston lämpenemisen kuin luonnonvarojen ehtymisen
679 kannalta. Energiajärjestelmä tulee muuttua päästöttömäksi ja uusiutuvaan
680 energiaan perustuvaksi. Kaikesta fossiilisen energian käytöstä tulee luopua ja se
681 tulee pyrkiä korvaamaan muulla kuin bioperäisillä polttoaineilla. Niissä kohteissa,
682 joissa biomassan polttamista ei voida korvata muulla vaihtoehdolla, tulee
683 huomioida todelliset käytöstä johtuvat päästöt. Suomen tulee investoida
684 päästöttömiin energialähteisiin ja lisätä päästöttömän teknologian vientiä.

685

686 Energiainfrastruktuuria on kehitettävä hajautetun ja avoimen energiaverkon
687 suuntaan. Samaan aikaan tarvitaan toimia energiankulutuksen vähentämiseksi ja
688 energiatehokkuuden lisäämiseksi kaikkialla yhteiskunnassa.

689

690 Liikkuminen tulee sähköistää ja sähkön tuotannon tulee pohjautua päästöttömiin
691 energianlähteisiin. Sähkönkulutuksen joustavuutta on lisättävä, jotta
692 joustamattomista ja vaihtelevista sähköntuotantotavoista saadaan suurin hyöty.
693 Sähkön pientuottajien tulee voida myydä tuottamansa sähkö verkkoon.

694 Ydinenergian uusia sovellutuksia voidaan edistää osana vähähiilistä energiapalettia
695 uusiutuvien energiantuotantomuotojen ohella erityisesti tulevana,
696 ilmastomuutoksen hillinnän kannalta kriittisimpinä vuosikymmeninä. Pitkällä
697 tähtämellä tulee siirtyä kokonaan uusiutuviin ja päästöttömiin energiaratkaisuihin.

698 Toimenpiteet:

- 699 ● Luovutaan turpeesta ja kivihiilestä energiamuotoina 2020-luvulla ja
700 maakaasusta 2030-luvulla.
- 701 ● Päästökaupan rinnalla otetaan käyttöön asteittain tiukentuva normi, joka
702 rajoittaa hiilidioksidipäästöjä suhteessa tuotetun energian määrään.
703 Kivihiilestä luopumista vauhditetaan kohdennetulla vero-ohjauksella, joka
704 vähentää erityisesti kaupunkien yhteistuotannon päästöjä nopeasti.
- 705 ● Tuetaan uusiutuvan ja päästöttömän energian tuotantoa ja kehitystä.
- 706 ● Tehdään energian pientuotannosta kannattavaa keventämällä verotusta ja
707 avaamalla energiaverkko.
- 708 ● Kehitetään sähköverkkoa älykkääseen ja joustavaan suuntaan.
- 709 ● Poistetaan kaukolämpöverkkoon liittymisen pakko kaavoituksesta ja avataan
710 kaukolämpöverkko.
- 711 ● Integroidaan kaavoitukseen energiasuunnittelua alueellisesti, jotta
712 maalämpöä ja hukkalämpöä voidaan hyödyntää tehokkaasti lämmityksessä.
- 713 ● Lisätään rakennusmääräyksiin aurinkopaneelien ja maalämpöjärjestelmien
714 asentaminen niille soveltuville paikoille.
- 715 ● Tuotantolaitosten ja rakennusten energiatehokkuutta on parannettava
716 vähintään 40 % vuoden 1990 tasosta vuoteen 2030 mennessä.
- 717 ● Ohjataan ihmisiä energiankulutuksen vähentämiseen taloudellisin ja
718 informaatioon ja älyteknologiaan perustuviin ohjausekeinoin.
719

720 **TAVOITE 4: KASVATETAAN HIILINIELUJA JA -VARASTOJA**

721 Suomen hiilinieluja ja -varastoja tulee kasvattaa, jotta hiiltä saadaan sidottua
722 ilmakehästä päästöjen kompensoimiseksi. Tämä tarkoittaa käytännössä metsien ja
723 turvemaiden hiilensidontakyvyn turvaamista ja parantamista. Hiilinieluja tarvitaan
724 myös lisää, jotta on mahdollista saavuttaa negatiiviset nettopäästöt 2030-luvulla.
725 Metsien hiilinieluille ja -varastoille on asetettava tavoite, joka tukee
726 ilmastonmuutoksen hillintää Pariisin ilmastopimuksen tavoitteisiin
727 pääsemiseksi.

728

729 Toimenpiteet:

730

- 731 ● Pienennetään Suomen hakkuutavoitteita.

- 732 ● Laaditaan toimenpideohjelma metsien maaperän hiilivarastojen
733 vahvistamiseksi.
- 734 ● Ennallistetaan heikkotuottoiset ojitetut metsät takaisin suoalueiksi.
- 735 ● Siirrytään jatkuvaan metsänkasvatukseen rehevillä turvemaille ja luovutaan
736 maanmuokkauksesta.
- 737 ● Edistetään puurakentamista.
- 738 ● Kasvatetaan metsiämme keski-ikää.
- 739 ● Luovutaan avohakkuista valtion mailla ja kannustetaan myös yksityisiä
740 metsänomistajia jatkuvan kasvatuksen metsänhoitoon.

741 **TAVOITE 5: TURVATAAN PUHDAS HENGITYSILMA**

742 Altistuminen hiukkasmaisille ilmansaasteille on vakava terveysongelma.
743 Pitkäaikainen altistuminen pienhiukkasille aiheuttaa Suomessa noin 1800
744 ennen aikaista kuolemaa vuodessa. Suurimmat päästölähteet pienhiukkaspäästöille
745 ovat tieliikenne, energiantuotanto- ja teollisuuslaitokset sekä puun pienpoltto.
746 Altistuminen hiukkasmaisille ilmansaasteille aiheuttaa kaikista ympäristötekijöistä
747 eniten terveyshaittoja kehittyneissä maissa.

748

749 Toimenpiteet:

750

- 751 ● Sähköistetään moottoriajoneuvoliikenne.
- 752 ● Rajoitetaan voimakkaasti yksityisautoilua kaupunkialueilla ja suunnitellaan
753 kaupunkeja joukkoliikenteen ja kevyen liikenteen ehdoilla.
- 754 ● Lisätään kaupunkien viheralueita, viherinfrastruktuuria ja
755 kaupunkikasvillisuutta.
- 756 ● Tiukennetaan teollisuuslaitosten päästöjen puhdistusnormeja.
- 757 ● Rajoitetaan puun pienpoltoa määräyksin.

758

759 **VIHREÄN YMPÄRISTÖPOLITIIKAN KEINOT**

760 Ympäristöongelmien ehkäisemiseksi, hillitsemiseksi sekä luonnonsuojelun
761 edistämiseksi tarvitaan poliittisia päätöksiä ja aktiivista toimintaa yhteiskunnan eri
762 tasoilla. Julkisen vallan ja kansainvälisen yhteistyön ohella on tärkeää huomioida

763 yritysten, yksilöiden ja kansalaisjärjestöjen vaikutuskeinojen tukeminen.
764 Tavoitteena on, että jokaisen yksilön, jonka elämää tai toimintaa muutos koskee,
765 tulee saada osallistua ja vaikuttaa muutosprosessin täytäntöönpanoon. Eri
766 toimijoiden välistä yhteistyötä tarvitaan poliittisten keinojen ymmärrettävyyden,
767 hyväksyttävyyden ja toimivuuden parantamiseksi.

768

769 Nykyinen ympäristöpolitiikka on riittämätöntä biodiversiteetin köyhtymisen ja
770 ilmastonmuutoksen aiheuttamien ongelmien ratkaisemisen osalta.
771 Ympäristövaikutukset tulee huomioida kaikessa poliittisessa päätöksenteossa.
772 Tarvitaan sekä määrätietoisia tavoitteita että riittäviä konkreettisia toimenpiteitä.
773 Tutkimukseen ja investointeihin on panostettava ja ilmastotyön ja
774 ympäristönsuojelun riittävä rahoitus taattava.

775 **TAVOITE 1: KUNNIAHIMOISET JA OIKEUDENMUKAISET** 776 **KANSAINVÄLISET YMPÄRISTÖTAVOITTEET JA -SOPIMUKSET**

777 Ympäristöongelmat eivät katso valtioiden rajoja, vaan ne jakautuvat epätasaisesti ja
778 ilmentyvät eri tavoin maapallon eri osissa. Yhteisten ongelmien ratkaisemiseksi
779 tarvitaan tiivistä yhteistyötä toimijoiden välillä tavoitteiden asettamiseksi ja
780 saavuttamiseksi. Päätöksiä tehdessä on otettava huomioon globaali
781 oikeudenmukaisuus, sillä valtioilla on vaihtelevat resurssit ympäristöongelmien
782 ehkäisemiseen sekä niihin sopeutumiseen. Kansainvälisessä ilmastoyhteistyössä
783 tulee huomioida eri kulttuurit ja tukea paikallisia ratkaisuja. Sitovalla tuotanto- ja
784 alihankintaketjujen seurannalla voidaan lisätä tietoa ympäristöongelmista.

785

786 Suomen tulee ajaa YK:n ympäristöjärjestön UNEP:n kehittämistä Maailman
787 ympäristöjärjestöksi (WEO), joka tukee kansainvälisten ympäristösopimusten
788 laadintaa, seurantaa ja toteuttamista, toimii riitojen ratkaisuelimenä sekä integroi
789 ympäristömääräykset osaksi kansainvälistä kauppaa ja taloutta koskevia
790 sopimuksia. WEO:n ympäristötuomioistuimella tulee olla valta määrätä sakot tai
791 kauppasanktiot sopimusten rikkojille.

792

793 Toimenpiteet:

794

- 795 ● Korjataan Pariisin ilmastosopimuksen päästötavoitteet ja sitoumukset
796 riittäviksi lämpötilan nousun pysäyttämiseksi 1,5: een asteeseen.

- 797 ● Lisätään Suomen YK:n ympäristöohjelman UNEP:n rahoittamista ja
798 kehitetään sitä kohti Maailman ympäristöjärjestöä.
- 799 ● Lisätään kehitysyhteistyön määrärahoja kehittyvien maiden ilmastotöiden
800 rahoittamiseksi.
- 801 ● Parannetaan naisten asemaa ilmastotyössä osallistamalla kehittyvien maiden
802 naisia niin paikallisesti kuin kansainvälisesti ilmastoneuvotteluihin.
- 803 ● Ajetaan kansainvälisiä toimia haitallisimpien muovituotteiden ja raaka-
804 aineiden kieltämiseksi, muovin kierrättämisen tehostamiseksi ja
805 kierrätysvastuun siirtämiseksi tuottajalle.
- 806 ● Tekstiiliteollisuuden tuotantoketjua on ohjattava kestävämpään ja
807 eettisempään suuntaan. Tekstiilien tuottajia tulee velvoittaa tekstiilien
808 kierrätyksen kehittämiseen.
- 809 ● Tuotanto- ja alihankintaketjuja tulee valvoa paremmin väärinkäytösten
810 estämiseksi muun muassa auditointien avulla.
- 811 ● Torjutaan köyhillä alueilla esiintyvää energiaköyhyyttä.
- 812 ● Kasvatetaan kansainvälisen ympäristövalvonnan resursseja muun muassa
813 salametsästyksen ja riistokalastuksen estämiseksi.

814 **TAVOITE 2: EU SUUNNANNÄYTTÄJÄ YMPÄRISTÖPOLITIIKAN** 815 **KEHITTÄMISESSÄ JA KEINOJEN KÄYTTÖNOTOSSA**

816 EU-tason päätöksenteosta tekee toimivaa sen perusta tutkitussa tiedossa, avoimuus
817 ja demokraattisuus. Uskomme Euroopan Unionin onnistuvan näyttämään
818 esimerkkiä, että ympäristön tilaa voidaan parantaa kansainvälisesti sitovien
819 sopimusten avulla. Globaalina toimijana EU pystyy vaikuttamaan ilmastopolitiikan
820 suuntaviivoihin enemmän kuin yksittäiset valtiot. EU:n tulee ohjata investointien
821 allokoitumista päästöttömään energiaan ja kestäväään systeemitason muutokseen
822 niin alueen sisällä kuin laajemmin kansainvälisenä vaikuttajana. Päästöjen tulee
823 näkyä hinnoissa ja päästöttömän valinnan olla kaikkien saatavilla tulotasosta
824 riippumatta. Toteutetaan kokonaisvaltainen päästövero tukemaan
825 päästökauppajärjestelmää ja luovutaan portaittain muiden energiamuotojen
826 vaihtelevista tuista Luodaan selkeä ja aukoton sääntely niin, että hiilivuotoja ei
827 pääse uuden päästökauppajärjestelmän uudistusprosessin edetessä syntymään.
828

829 Toimenpiteet:

830

- 831 ● Kannetaan vastuu Euroopan alueelta aiheutuvista päästöistä ja alueen
832 ympäristön kantokyvystä.
- 833 ● Kasvatetaan Euroopan hiilinieluja ja -varastoja.
- 834 ● Nostetaan EU:n päästövähennystavoitteet tasolle, jonka lopputuloksena on
835 päästötön Eurooppa Pariisin ilmastopimuksen aikatavoitteen mukaisesti.
- 836 ● Muutetaan päästöoikeuksien alkujako täysin huutokauppaan ja tuotannon
837 tehokkuuteen perustuvaksi, ilmaiseksi jaettavista päästöluvista luovutaan.
- 838 ● Vähennetään päästöoikeuksien määrää asetetun tavoitteen mukaisesti ja
839 mitätöidään myymättä jääneet päästöoikeudet.
- 840 ● Laajennetaan päästökauppa myös kiinteistöjen lämmityksen ja liikenteen
841 osa-alueille.
- 842 ● Ohjataan päästökaupan huutokauppatulot vähäpäästöisen energian tukiin ja
843 kehitysmaiden ilmastotyöhön.
- 844 ● Muutetaan uusiutuvien energiamuotojen ja energiatehokkuuden tavoitteet
845 sitoviksi.
- 846 ● Osallistutaan ulkopoliitikassa ja kehitysyhteistyössä aktiivisesti
847 kehitysmaiden sekä kehittyvien valtioiden päästöttömän infrastruktuurin ja
848 toimintamallien kehittämiseen sekä energiaköyhyyden torjumiseen.
- 849 ● EU:n avoimuus-/lobbausrekisteristä tehdään pakollinen ja se on otettava
850 käyttöön kaikissa EU-maissa.
- 851 ● Vaaditaan EU:n maatalouspolitiikan CAP2020 valmisteluun kunnianhimoiset
852 tavoitteet: tukia ohjataan kasvisruoan tuotantoon sekä maatalouden
853 tuottamiin ekosysteemipalveluihin.
- 854 ● Parannetaan päästöttömän energian tuotannon edellytyksiä Euroopan alueen
855 sähköverkkoja parantamalla.
- 856 ● Torjutaan lainsäädännön avulla kemikalisoitumista ja haitallisten aineiden,
857 kuten mikromuovien, päätymistä maaperään ja vesistöihin.

858 **TAVOITE 3: SUOMI YMPÄRISTÖRATKAISUJEN EDELLÄKÄVIJÄNÄ**

859 Kunnianhimoinen ympäristö- ja ilmastopoliittika on Suomelle etu. Etuoikeus
860 vauraana teollisuusmaana tulee hyödyntää ja suunnata resursseja tulevaisuudessa
861 välttämättömien ja yleishyödyllisten ratkaisujen kehittämiseen ja käyttöönottoon.
862 Jotta päätöksenteon tueksi saadaan riittävästi luotettavaa tietoa, on tutkimukseen

863 suunnattava huomattavasti lisäresursseja. Energiantuotannosta on tehtävä
864 päästötöntä niin nopeasti kuin mahdollista ja liikenteen sähköistämistä edistettävä.
865

866 Toimenpiteet:

867

- 868 ● Valtion ja muiden julkisten yhteisöjen pääoma tulee siirtää pois sellaisista
869 sijoituksista, joilla tuetaan fossiilisen energian käyttöä. Julkisomisteisten
870 yritysten tulee irrottaa toimintansa fossiilisista polttoaineista.
- 871 ● Suomen tulee olla edelläkävijä ilmastonmuutoksen torjunnassa ja
872 päästöttömän ja uusiutuvan energian tukemisessa ja kehityksessä.
- 873 ● Suunnataan lisäresursseja tutkimukseen ja erityisesti ympäristö- ja
874 perustutkimukseen.
- 875 ● Tuetaan tutkimustiedon välittämistä suoraan päättäjille.
- 876 ● Korvataan etujärjestöjen asiantuntijoita akateemisilla tutkija-asiantuntijoilla
877 erilaisissa lainsäädäntöä valmistelevissa työryhmissä.

878 **TAVOITE 4: KANSALLINEN LAINSÄÄDÄNTÖ JA ITSENÄINEN** 879 **YMPÄRISTÖHALLINTO TURVAAVAT YMPÄRISTÖN HYVÄ TILAN**

880 Ympäristöpolitiikan ohjauskeinot eivät saa perustua pelkästään vapaaehtoisuuteen,
881 vaan hallinnollis-oikeudellisia ohjauskeinojen asemaa on Suomessa vahvistettava
882 niiden ollessa tehokkaita tapoja ympäristön tilan ja luonnonsuojelun edistämiseksi.
883 Lainsäädännön tulee estää vakavat ympäristöhaitat, jotka ihmisen toiminta
884 aiheuttaa. Samalla kansalaiset tulee osallistaa ja sitouttaa lainsäädäntöprosessiin sen
885 legitimitetin lisäämiseksi ja turvaamiseksi. Ympäristöpoliittisten päätösten vaikutus
886 myös päätöksentekohetkellä syntyviin ja vielä syntymättömiin sukupolviin on
887 huomioitava heidän oikeuksien mukaisesti.
888

889 Toimenpiteet:

890

- 891 ● Vahvistetaan itsenäistä ympäristöministeriötä ja ympäristöhallintoa.
- 892 ● Kehitetään vuorovaikutteista ympäristöhallintaa sekä kansainvälisesti, että
893 Suomen valtion ja kuntien välillä.
- 894 ● Vahvistetaan ja kehitetään itsenäistä Suomen ympäristökeskusta (SYKE).

- 895 ● Taataan valtion ympäristöviranomaisille oikeus valittaa toisen viranomaisen
896 päätöksestä.
- 897 ● Valtion lupa- ja valvontavirastossa (LUOVA) ympäristön luvittavat ja valvovat
898 tehtävät on pysyttävä organisaatiossa erillään.
- 899 ● Uudistetaan Suomen kaivoslaki.
- 900 ● Kaavoituksen ohjaus palautetaan valtiolle. Palautetaan
901 ympäristöministeriölle maakuntakaavojen vahvistaminen ja
902 ympäristöviranomaisille kaavoituksen poikkeuksien myöntäminen.
- 903 ● Uhanalaisia kaloja ja suurpetoja koskeva politiikka siirretään maa- ja
904 metsätalousministeriön hallinnasta ympäristöministeriön hallintaan.
- 905 ● Lisätään resursseja ympäristörikosten selvittämiseen sekä salakalastuksen ja
906 -metsästyksen valvontaan.
- 907 ● Perustetaan tulevien sukupolvien valtuutetun toimi.

908 **TAVOITE 5: IHMISET OSALLISTUVAT KESTÄVÄÄN ELÄMÄNTAPAAN JA** 909 **SAAVAT SIIHEN TUKEA PAIKALLISELLA TASOLLA**

910 Kunnallinen taso vastaa ympäristötavoitteiden saavuttamisesta käytännön tasolla ja
911 ihmisten osallistumisesta kestävään elämäntapaan. Kuntien tulee tavoitella
912 kunnianhimoisesti päästöttömyyttä ja asettaa toimenpiteet tavoitteiden
913 saavuttamiseksi. Kuntalaisten osallistumista sekä omien päästövähennyspolkujen
914 suunnittelua ja toteuttamista tulee tukea vahvasti paikallisen päätöksenteon tasolla.
915 Paikallisten onnistumisten jakamista ja informaation kulkemista tulee edistää eri
916 toimijoiden välillä.
917

918 Toimenpiteet:

919

- 920 ● Luodaan demokraattisia matalankynnyksen vaikuttamisen kanavia, kuten
921 työpajoja ja kansalaisraateja ympäristöongelmien ja -ratkaisujen
922 konkretisoimiseksi.
- 923 ● Tuetaan ja kannustetaan ihmisiä omaehtoisesti vähentämään päästöjä ja
924 kulutusta taloudellisin ja informaatiopohjaisin keinoin.
- 925 ● Osallistetaan kansalaisyhteiskuntaa enemmän päätöksentekoprosesseissa.
- 926 ● Tehdään ympäristöneuvonnasta saavutettavaa, selkeää ja helposti
927 lähestyttävää.

- 928 ● Liitetään ympäristöasiat ja päästövähennystavoitteet osaksi kaikkea
929 päätöksentekoa kouluttamalla viranomaisia heidän virkaansa liittyvistä
930 ympäristönäkökulmista.
931 ● Edistetään koulutuksessa median ja mainonnan kriittistä lukutaitoa.
932

933 **TAVOITE 6: VAIKUTTAVA YMPÄRISTÖKASVATUS LUO POHJAN** 934 **YMPÄRISTÖTIETOISELLE KANSALAISUUDELLE**

935 Ympäristöongelmien ratkaiseminen ja ehkäiseminen vaatii ympäristötietoisia
936 kansalaisia. Laadukas ja vaikuttava ympäristökasvatus varhaiskasvatuksesta lähtien
937 on yksi tehokkaimmista keinoista edistää ympäristötietoista kansalaisuutta.
938

939 **Toimenpiteet:**

- 940
- 941 ● Ympäristötietoisuutta tulee lisätä kaikissa ikäluokissa tukemalla
942 päästövähennyspolkuja kunnallisella tasolla sekä tarjoamalla
943 ympäristökoulutusta myös aikuisväestölle elinikäisen oppimisen periaatteen
944 mukaisesti.
  - 945 ● Kestävän elämäntavan edistämisen, luontokokemusten tärkeyden sekä
946 monipuolisen varhaiskasvatusympäristön tulee näkyä varhaiskasvatuslaissa.
  - 947 ● Jokaisen päiväkodin ja koulun lähiympäristössä tulee olla luonto-
948 opetuskohteeksi sopiva metsäalue tai puisto.
  - 949 ● Vihreä lippu -ohjelma tulee tarjota maksutta kaikkien päiväkotien ja koulujen
950 käyttöön.
  - 951 ● Ympäristökasvatuksesta on tehtävä oma oppiaineensa perus- ja toisen asteen
952 kouluihin, ja osan opinnoista on oltava pakollisia. Lisäksi on lisättävä
953 opiskelijoita osallistavaa toimintaa ympäristötietoisuuden edistämiseksi,
954 kuten teemapäiviä, erilaisia projekteja ja vierailuja.
  - 955 ● Ympäristötietoisuus on saatava keskeiseksi osaksi kaikkien korkeakoulujen
956 opintosuunnitelmia, jotta se tulee tutuksi kaikkien alojen opiskelijoille.
  - 957 ● Pedagogiseen koulutukseen tulee sisältyä nykyistä enemmän
958 ympäristökasvatusta.
  - 959 ● Vähennetään eläinperäisten tuotteiden käyttöä koulutuslaitoksissa ja
960 korvataan ne kasvisperäisillä vaihtoehdoilla.